

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ
Σ Α Λ Η Π Ι Γ Ε
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ
ὑπὸ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

« Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσαί τῆς ἀναγωγῆς τῶν Γραφῶν ἀρλοῦμαι
εἶναι ὑπεμένεμεν βλάβην, ὅαν πανόσι! εὐ γὰρ ἂν ποτε τῆς διὰ τῶν
ἔργων ἐπιλασώμεθα πολιτείας, εἰ μὴδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους, εἰδέσκει
καθ' ὅς πολιτεύεσθαι χρῆ. »
(Κόρινθ. Ἀλεξανδ. Στιχὸν τῆ κατὰ Ματθ. ὁμιλία Κεφ. ΙΓ')

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
Ἐκ τοῦ παρὰ τὴν ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΔΑ,
1836,

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ

Σ Λ Λ Π Ι Γ Ε.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.

Αριθ. 15. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ, ΤΗ 14 ΝΟΕΜΒ. 1836. ΣΑΒΒΑΤΟ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

Ἐκ τῆς Σαμαρείας ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀκήρυττεν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος λέγων· « πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἰστανασθε, καὶ πιστεύετε ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. » Καὶ φήμη διεδίδετο περὶ αὐτοῦ. Καὶ πολλὰ σημεῖα ἐκτελέσας εἰς τὴν πόλιν Καπερναούμ, μεταβαίνει εἰς τὴν Ναζαρέτ, ὅπου ἦτον ἀναθρεμμένος. Κατὰ τὴν συνήθειάν του δὲ ἑλθὼν τὸ σάββατον εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον τῆς ἀναγνώσεως, ἤρθε τὴν περικοπὴν ἐκαίνην τοῦ Προφήτου Ἠσαίου (*) ἐκ τῆς ὁποίας θεωροφῆτως ἐθεσπιώθησε περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῆς κοσμοσωτηρίου ἀποστολῆς του· « Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ· οὐ ἔνεκέν ἔχρισέ με, εὐαγγελίζεσθαι πτωχοῖς ἀπέσταλέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντρυμιμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτους ἄφρων, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστείλαι ταυραυμένους ἐν ἀφέ-

(*) Ἠσαϊ, κεφ. 14. ἔδαφ. 2.

σει, κηρύξαι ἐν ἑαυτῶν Κυρίου δεκτόν (*). « Καὶ ἰδοὺ, τοὺς ἔλε-
γεν, ἡ Γραφή αὕτη ἐπληρώθη σήμερον εἰς τὰς ἀκοάς σας.
Ἐν ᾧ δὲ πάντες ἐθαύμαζον δι' ὅσα ἐβλεπον καὶ διὰ τοὺς λό-
γους τῆς χάριτος τοὺς ἐκπορευομένους ἐκ τοῦ στόματός του,
λέγοντες, μετ' ἑκάστον περιφρονητικὸν δισταγμὸν δὲν εἶναι
οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Τέκτονος; Βέβαια, τοὺς λέγει ὁ
Ἰησοῦς, οὐδεὶς προφήτης εἶναι δεκτός εἰς τὴν πατρίδα του
τὸ ὅποιον ἐπίστωτε μετὰ παραδείγματα τῆς ἐθνικῆς των ἱστο-
ρίας, ὑποσημαίνων ὅτι ἡ ἀπίστία των τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ
τῆς θαυμασίας χάριτος, τὰς ὁποίας ἀπήλαυσαν παρ' αὐτοῦ
οἱ Καπερναῖται. Τότε θυμωθέντες, τὸν ἔσυραν ἕως τὸ ἄφρυ-
διον τοῦ βουνοῦ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ πόλις των Ναζαρέτ,
διὰ τὴν τὸν κατακηρύξωσιν· ἀλλ' ἐκεῖνος περάσας διὰ μέ-
σου αὐτῶν, ἐπέστρεψεν εἰς Καπερναοὺμ, ἔπου ἐδίδασκε τὰ
σάββατα πιστοτέρους ἀκροατάς. Καὶ οὕτως ἐπληροῦτο εἰς
τὴν παραθαλασσίαν ταύτην πόλιν, κειμένην κατὰ τὰ ὄρια
Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, ἡ προφητεία τοῦ Ἠσαΐου (**): ἀχώ-
ρα Ζαβουλὼν, ἡ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, καὶ οἱ λοι-
ποὶ οἱ περὶ τὴν παραθαλασσίαν κατοικοῦντες, καὶ πέραν τοῦ
Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας· ὁ λαὸς
ὁ πορευόμενος ἐν σκότει, ἴδετε φῶς μέγα· οἱ κατοικοῦντες ἐν
χωρᾷ σκιάς θανάτου, φῶς λάμψει ἐφ' ὑμᾶς. »

Ἐκεῖθεν μόλις μετέβη εἰς Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ βασι-
λικὸς τις ὑπάρτης, ἔχων υἱὸν εἰς Καπερναοὺμ κινδυνεύοντα
ὑπὸ ἀσθενείας, προσπίπτων ἱκετεύει τὸν Ἰησοῦν νὰ ἐπιστρέ-
ψῃ διὰ τὴν θεραπείαν πρὶν ἀποθάνῃ. « Δὲν θέλετε πι-
σταῦσαι, τῷ λέγει ὁ Ἰησοῦς, ἂν δὲν ἴδετε σημεῖα καὶ τέρα-
τα. » Καὶ ἐνταυτῷ τὸν βεβαιώνει ὅτι ἔστι ὁ υἱὸς του· ὅθεν ἐκεῖ-

(*) Λουκ. Δ'. 18—19. (**) Κεφ. Θ'.

νες πορευόμενῳ, μανθάνει ἀπὸ τῶν δούλων του, τοὺς ὁποίους
ἀπήντησαν ἐρχομένους, τὴν ἀνάβρωσιν, γενομένην ἀκριβῶς
καθ' ἣν ὥραν ὁ Ἰησοῦς τὴν ἐπίστωσε πρὸς τὸν πατέρα τοῦ
ἀσθενοῦς, καὶ πιστεύει λοιπὸν εἰς τὸν δοτῆρα τῆς χάριτος
μετ' ἄλλης του τῆς οἰκίας. Δευτέρα αὕτη θαυματουργία τοῦ
Σωτῆρος ἐν Κανᾶ.

Περὶ ἐκεῖνα τὰ μέρη διατρέξων, ἐσύχναζεν ὁ Ἰησοῦς εἰς
τὴν συναγωγὴν τῆς Καπερναοὺμ καὶ ἐδίδασκε τὰ σάββατα
τὸν θαυμάσιον λόγον, τὸν ἐν ἔξουσίᾳ γινόμενον, καὶ οὐχὶ κατὰ
τὴν ἐπιπόλαιον μέθοδον τῶν Γραμματέων. Περιπατῶν δέ
ποτε παρὰ τὴν θάλασσαν, εἶδε τοὺς δύο ἀδελφοὺς ἀλιεῖς, τὸν
Σίμωνα Πέτρον καὶ τὸν Ἀνδρέαν, ῥιπτόντας τὰ δίκτυα, καὶ
τοὺς λέγει· Ἐλάτε ὀπίσω μου, καὶ θέλω σᾶς κἄμει ἀλιεῖς ἀν-
θρώπων. Καὶ αὐτοὶ εὐθὺς ἀφήσαντες τὰ δίκτυα, τὸν ἠκολού-
θησαν. Καὶ παρέκει εἶδε καὶ ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, υἱοὺς τοῦ
Ζεβεδαίου, τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, συντρόφους τοῦ Σίμωνος,
διορθώνοντας ἐν τῷ πλοίῳ τὰ δίκτυα των μετὰ τοῦ πατρὸς
των, καὶ τοὺς ἐκάλεσε καὶ αὐτοὺς, οἵτινες μετ' ἴσῃν προθυ-
μίαν ἀφήσαντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα των, τὸν ἠκολού-
θησαν. Ἄς σημειώσωμεν ἐνταῦθα τὰς πρώτας κλήσεις τῶν
Ἀποστόλων, καὶ τὴν ταπεινὴν ἐπάγγελμα τῶν κληθέντων,
καὶ τὴν ἀδελφότητα καὶ συγκοινωνίαν αὐτῶν, καὶ τὸ βέβαιον
τῆς τοῦ κλοῦτος καρδιογνώστου φωνῆς, καὶ τὴν ὀρμὴν
τῆς εὐπειθείας τῶν ἐγκταλιμπανόντων τὰ ἀνά χεῖρας συμ-
φέροντα καὶ ἀγαπητὰ διὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου. Εἰς τοῦ
Πέτρον τὸ πλοῖαριον εἶχεν ἐμβῆ ἤδη πρότερον ὁ Ἰησοῦς, ὅτε
διὰ τὸ πλῆθος τῶν συρρέοντων νὰ ἀκρασθῶσι τὴν διδασκα-
λίαν του, δὲν ἠδυνήθη νὰ σταθῇ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς λίμνης
Γεννησαρέτ. Τότε καὶ ἐπρόσταξε τὸν Πέτρον, ματαίως κο-
πιάσαντα ἄλλην τὴν προλαβοῦσαν νύκτα, νὰ ῥίψῃ τὰ δίκτυα

διὰ τὴν πιάσιν ὀφάρια, καὶ τὰ δίκτυα ἀνέβησαν ὑπὲρ βάρη
καὶ ἐφόρτωσαν δύο πλοῖτα, καὶ θάμβος κατέλαθε πάντας.

Πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν τῆς Καπερναοῦμ. ἠερέπευσεν
ἀνθρώπον ἔχοντα πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, τὸ ὅποιον
ὠπακοῦσαν εἰς τὴν θείαν τοῦ ἐπιτίμησιν καὶ σπαράξεν τὸν
ἀσθενῆ, ἐξῆλθε κραζὼν φωνῇ μεγάλῃ· ἄφες, τί ἔχεις μετ' ἡμῶν;
Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες νὰ μᾶς ἀφανίτης; ἐξούρω τίς εἶσαι;
ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ· ἔλθων δὲ εὐθύς εἰς τὴν συναγωγὴν εἰς τὴν
οἰκίαν τοῦ υἱέτρου καὶ εὐρών τὴν πνευθερὰν τούτου πάσχου-
σαν ἀπὸ ἀροδρῶν πορετῶν, ἐπίασε τὸ χεῖρ της καὶ τὴν ἐσή-
κωσεν ἰατρομένην. Καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας,
ὅσοι πρὸς αὐτὴν δαιμονιζόμενοι ἢ ἄλλως
ἀσθενούντες, πάντες ἀπήλασαν τὴν δύναμιν τῆς θαυμα-
τουργοῦ χειρὸς του.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ.

Ἡ τετάρτη ἐντολὴ μᾶς προτάσσει, νὰ συνεργώμεθα ἐπὶ
τὸ αὐτὸ τὰς Κυριακάς καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτάς, διὰ νὰ λατρεῖ-
ωμεν τὸν Θεόν· ἤγουν νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τὸν κτίστην τοῦ
αὐτοῦ τιμὴν, ὅποιαν χροῶμεθα εἰς αὐτὸν τὸ κτίσμα· καὶ νὰ
αἰκοδομῶμεν ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ θείου λόγου.

Ἡμεῖς χροῶμεθα νὰ καταγινώμεθα ἀδικόπως εἰς τὴν
λατρείαν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς προσευχῆς· ἀλλ' ἔπειδὴ τοῦτο
ἄδύνατον, καὶ διὰ τὴν ἀσθενεῖαν τῆς ἡμέτερας, φέρομε
πολλοὺς ἁγίους πόρους τῆς παρούσης ζωῆς χρείας, ὃ πολυ-

αὐπλαγῶς Θεός, συγκαταβαίνων εἰς τὴν ἡμετέραν ἀσθενεῖαν,
ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ἕξ ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, διὰ νὰ ἐργα-
ζώμεθα τὰ συγκεχωρημένα ἐπίγεια ἡμῶν ἔργα, καὶ διώρισε
μόνον τὴν ἑβδόμη ἡμέραν εἰς τὸ νὰ τὸν λατρεύωμεν. Ἡ
ἑβδόμη αὕτη ἡμέρα ἦτον ἀπ' ἀρχῆς Κόσμου τὸ Σάββατον
(ἡ ὁποία λέξις σημαίνει κατὰ πᾶσαν· διότι ἰσχύει νὰ κα-
ταπαύωμεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ πάσαν σωματικῆν ἐργασίαν); καὶ
μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος μετετέθη παρὰ πάντων τῶν
Χριστιανῶν εἰς τὴν Κυριακὴν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀναστάσι-
ως τοῦ Χριστοῦ (*). Ἐπειδὴ, καθὼς ἐώρταζον πάλαι τὸ Σάβ

(*) Ἀγαθὴ ἡ περὶ τοῦ Σαββάτου νομοθεσία, ὥς ἀνή-
κουσα περισσότερον εἰς τὸν ἱεραγικὸν νόμον, ἔπρεπε νὰ κα-
τάργηθῆ παγτάπει μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος (Ἰδ.
Κολασσ. 2:16, 17): διὰ τὸ νὰ περιέχη μὲ ὄλον τοῦτο καὶ
ἡθικόν, ὅποιον εἶναι τὸ νὰ ἀφιερῶμεν μίαν ἡμέραν τῆς ἑβ-
δομάδος εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, μετετέθη παρὰ τῆς
ἀρχαίας Ἐκκλησίας εἰς τὴν Κυριακὴν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐσχόλα-
ζον τὸ Σάββατον, καὶ ἐσυνάζοντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ, διὰ νὰ λα-
λατρεύουσι τὸν Θεόν (Λευϊτ. 23, 3.), εἰς ἀνάμνησιν ὅχι
μόνον τῆς δημιουργίας (Ἐξοδ. 20, 11.), ἀλλὰ καὶ τῆς
ἐλευθερίας αὐτῶν ἐξ Αἰγύπτου (Λευτερονομ. 5, 14, 15.)
καὶ ἕστις παρέβαινε τὴν ἐντολὴν τοῦ Σαββάτου, τιμωρεῖτο
μὲ θάνατον, Λευθμ. 15, 32—36. Οἱ Χριστιανοὶ ἐφύλατ-
τον τὴν Κυριακὴν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν
ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ποταμοῦ φαραῶ, ἀπ' αὐτοῦς ἐπιτοῦς
Ἀποστολικῶς χρόνου, ὡς φαίνεται πρᾶξ. 20, 7. Ἀπὸ τῆς
ἐντολῆς, 16, 2. Ἀπακαλύψ. 1, 10. (ὅπου καὶ Κυριακὴ ἐφη-
σῶς ὀνομάζεται) καὶ ἱεραγικῶς ἔπιστολῶν πρὸς Μαγνησίαν καὶ
ἐπαλάσαν, ἐκ τῶν ἐργασίαν παρατῶν ἀνάσας ἀφ' ἡμῶν
ἀναγκία περιστάσεις ἀπῆται: τὸ θάνατον τῶν ἁγίων κα-

εατον οἱ Ἰουδαῖοι, διότι κατέπαυσεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀπὸ ὅλας τῆς δημιουργίας τὰ ἔργα· οὕτως ἑορτάζουσι δικαίως οἱ Χριστιανοὶ τὴν Κυριακὴν· διότι εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατέπαυσεν, ἵγουν ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως, ἥτις εἶναι τρόπον τινα μὴ νέα δημιουργία. Διὰ τὴν ἀγιασώμεν τὴν εὐλογημένην ταύτην ἡμέραν, καὶ τὴν ἑορτάσωμεν, καθὼς εὐχραστῆται ὁ Θεός, εἶναι ἀναγκαῖον, ἵ, Νὰ καταπαύσωμεν ἀφ' ὅλας ἡμῶν τὰς ἐργασίας, ὄχι μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ

νόν τῆς ἐν Λαοδικ. Συνοδ. τὸν ὅποιον ἐξηγῶν ὁ Παλαμάων λέγει: οἱ Πατέρες τὸ μὴ ἐργάζεσθαι κατὰ τὴν κυριώνυμον οὐκ ἀναγκαστικῶς ἐπέτρεψαν, ἀλλὰ προσέθεντο, εἴγε δύναντο οἱ πιστοὶ· εἰ γὰρ ἐκ πενίας, ἢ ἄλλης τινος ἀνάγκης καὶ κατὰ τὴν Κυριώνυμον ἐργάσαιτο τις, οὐ προκριματιοῦσται. Οἱ δὲ πολιτικοὶ νόμοι διώρισαν ἀπαραίτητον τῆς Κυριακῆς τὴν ἀργίαν διὰ ὅλους, πλὴν τῶν γεωργῶν, τοῦσδε ὁποίους καὶ αὐτοὺς ὑπέταξεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην λέγων ὁ Αὐτοκράτωρ μενέπειτα. Καὶ αὕτη μὲν ἦτον ἡ μόνη σχεδὸν τῆς Παλαιᾶς Ἐκκλησίας ἑορτὴ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος προσετέθησαν καὶ ἄλλαι διάφοραι ἑορταὶ δεσποτικαὶ καὶ μαρτυρικαὶ καὶ περὶ σφόδρα (καθὼς λέγει Εὐσέβ. Παμφίλ. περὶ βίου Κωνσταντίνου) ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις ἐνομοθέτησε τὸ νὰ ἑορτάζεται καὶ ἡ παρασκευὴ πάσης ἑβδομάδος, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Εὐσέβ. αὐτοῦ καὶ Σουλόμενος βιβλ. 1, κεφ. 8; ἀγκαλὰ ἡ ἑορτὴ τῆς παρασκευῆς συνάγεται νὰ ἦται ἀρχαιότερα (ἐκ τοῦ Βιογένους βιβλ. 8. κατὰ Κέλσου.) Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔπειτα Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς διώρισε διὰ νεκρᾶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑορτῶν ὅλου τοῦ ἔτους· τὰς ὁποίας διαιρεῖ εἰς τὰς ταλέως ἀπράκτους, καὶ εἰς τὰς ἀπὸ μέρους ἀπράκτους. Ἴδε τὴν νεκρὰν ταύτην παρὰ τῆ Δεὺγκλαυῖω. Τόμ. 1. Σελιδ: 160.

καὶ ὁ δοῦλος, καὶ ἡ παιδίσκη ἡμῶν· νὰ μακρύνωμεν τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπὸ ὅλας τὰς βιωτικὰς μερίμας καὶ ματαιὰς ἀσχολίας, καὶ νὰ ἐνασχλώμεθα εἰς μόνην τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν εὐφρανθῶσιν ὅλα, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶν διὰ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἑορτὴ αὕτη πρέπει νὰ φυλάττεται ἀκριβῶς, ἔκτος ἂν δὲν μᾶς ἐμποδίσῃ καμμία ἀπαραίτητος ἀνάγκη, ὅσον πυρκαϊὴ, ἐπιδρομὴ ἐχθροῦ, ἀσθένεια φίλου, ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα ὠφέλιμον εἰς τὸ κοινόν, τὸ ὅποιον δὲν δέχεται ἀναβύλῃν καιροῦ. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις, πληροῦντες τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα, δὲν παραβαίνομεν τὴν ἐντολὴν ταύτην: ἐξ ἐναντίας φυλάττομεν τὸν θεῖον νόμον κατ' ἄλλον τρόπον· καὶ ἐπομένως δὲν καταφροναῖται διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ταῦτο βεβαίως καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ, λέγων. «Τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον» Μαρκ. 2, 27. ταυτέστι δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ παραβλέψῃ τὸν περὶ τοῦ σαββάτου νόμον, ὡς ἂν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ σωτηρία καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦ πλησίον. 2. Νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ εὐχαριστήσωμεν εἰς τὰς δημοσίους συναξεῖς (*) τὸν εὐσπλαγχνον Θεὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ Προνοητὴν δι' ὅλας αὐτοῦ τὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας· νὰ γνωρίζωμεν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ τὰ πταίσματα, καὶ νὰ τὰ ἐξομολογώμεθα μὲ ἀληθινὴν εὐλαβίαν παρακαλοῦντας τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ ματαιωθῇ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ· νὰ μεταλαμβάνωμεν τὴν ἀγίαν Εὐχαριστίαν ἀξίως καὶ συνεχῶς· νὰ ἀκούωμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μετ' εὐλαβείας τὴν προσευχὴν, τὴν ψαλμωδίαν κα

(*) Ἴδε Ἐβρ. 10, 25.

τὴν διδασχὴν τοῦ θαίου λόγου. Πρέπει δὲ νὰ υπάγωμαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον τὰς Κυριακὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ· καὶ νὰ σπουδάσωμεν διὰ τῆς σωτηριώδους ταύτης ἀσχολίας νὰ προκόπτωμεν εἰς τὴν εὐσέβειαν.

3. Ὅσοι ἑκατοικοῦσι μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ἐμποδίζονται νὰ υπάγωσιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ κόμμιαν ἀνάγκην, πρέπει τὰς ἑορτὰς, εἰς τὸν τόπον ὅπου εὐρίσκονται, νὰ προσεύχονται, αἶροντες χεῖρας ὁσίας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἢ νὰ οικοδομῶνται μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν εὐσεβῶν βιβλίων. Ὅσοι δὲν ἠξέουσι ὅμως νὰ ἀναγινώσκωσι, πρέπει νὰ ἀκροάζονται ἄλλους ἀναγινώσκοντας. 4. Εἰς ἕκαστον οἶκον πρέπει νὰ διδάσκωσιν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα, οἱ κύριοι τοὺς δούλους, οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς, οἱ ὑπερκείμενοι τοὺς ὑποκειμένους, καὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ· νὰ τοὺς κατηχῶσι τὸν νόμον τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ καταγίνονται πάντοτε εἰς τὸ νὰ τοὺς ὀδηγῶσιν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. 5. Πρέπει ἐξαίρετως τὰς ἑορτὰς νὰ βοηθῶμεν τοὺς ἐν ἀνάγκῃς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἡμῶν, ἢ νὰ δίδωμεν ἐλεημοσύνην εἰς διατροφὴν τῶν πτωχῶν. Πρέπει νὰ δίδωμεν εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικὰς, ὡς ὑπερέτας τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα, διὰ νὰ ἐργάζωνται τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα μετὰ χαρῆς καὶ μὴ στεναζόντες (*). « ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστὶ » (**). Πρέπει νὰ δίδωμεν εἰς τὰς χρεῖας καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν ἀναγκαίων σκευῶν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς οἰκοδομὴν νοσοκομείων διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ γέροντας,

(*) Ἐβρ. 13. 17.

(**) Δουκ. 10, 7. Α. Κορινθ. 9, 13. 14. Α. Τιμόθ. 5, 17, 18,

εἰς σύστασιν Σχολείων, εἰς ὑποδοχὴν ξένων, καὶ εἰς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων. Ὅστις πράττει ταῦτα, αὐτὸς ἀγιάζει τὸ σάββατον τοῦ Κυρίου· καὶ ἄρχεται ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ ἑορτάζη τὸ αἰώνιον ἐκεῖνο Σάββατον· ἦγον αὐτὸς δοκιμάζει ἐκαίνην τὴν ἀνάπαυσιν, τῆς ὁποίας τὴν ταλάνην ἀπολαύσιν θέλομεν ἔχει εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ἐβρ. 4, 8, 9.

Ποῖοι ἀμαρτάνουσιν εἰς τὴν τετάρτην ἐντολήν.

Ἀμαρτάνουσιν εἰς τὴν ἐντολὴν ταύτην· 1, ὅσοι ἀπὸ μίαν ἔμετρον ἐπιθυμίαν πλούτου καὶ τῶν προσωκαίρων ἀγαθῶν ἐργάζονται τὴν Κυριακὴν, καὶ ἀσχολοῦνται εἰς κοσμικὰ πράγματα. Οἱ τοιοῦτοι δουλεύουσι τὸν μαμμωνᾶν καὶ τὴν καλίαν αὐτῶν, ὄχι τὸν Θεόν· καὶ μαρτυροῦσι μὲ τοῦτο ὅτι ἔχουσιν ὀλίγην ἐλπίδα καὶ πίστιν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, φαντάζονται οἱ ἀνόητοι, ὅτι διακερδαίνουσιν εἰς τὴν προσωκαίρον ταύτην ζωὴν, εἶναι καρποὶ τῶν ἰδίων κόπων, καὶ ὄχι τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ.

Οὕτω συλλογίζονται οἱ ἔθνηκοι, ἀλλ' ὄχι οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί. Διὰ τοῦτο συγχωρεῖ πολλάκις ὁ Θεὸς τὸ νὰ στερηθῆται εἰς μίαν στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος, ὅσα ἐκέρδησεν εἰς τοιαύταν τρέψαν. 2, Ὅσοι εἴτε ἀπὸ φυχρότητα πρὸς τὴν θρησκείαν, εἴτε ἀπὸ ἀκηδίαν, εἴτε ἀπὸ μίαν ἐσφαλμένην δόξαν, ὅτι ἡθεῖα λατρεῖται εἰς τὰς κοινὰς συναζέσεις δὲν ἔχει τι περισσότερο ἀπὸ τὴν γινομένην κατ' οἶκον, δὲν υπάγουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· ἀλλὰ δαπανῶσι τὸν πολυτίμητον τοῦτον κάρδον εἰς τὸ νὰ κάθηνται ἀργοί, ἢ νὰ περιέρχωνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἢ νὰ μεθύσκωνται, ἢ νὰ καταγίνωνται εἰς σκανδαλιώδη καὶ θεατρικὰ δράματα, ἢ ἀσχήμονα παιγνίδια, καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀσεβείας (*). Καὶ ἀγαθὰ εἶναι συγκειωρημέ-

(*) Ἐμποδίζει τὰ τοιαῦτα κατὰ τὰς ἑορτὰς ἢ ἐν Κυριακῇ-

νον τὸ νὰ εὐθυμήσῃ τις τὴν Κυριακὴν διὰ ἀνακούφισιν τῶν
σωματικῶν πόνων· πρέπει ὁμοίως νὰ προσέχη νὰ μὴ βλάψῃ
διὰ τούτου τὴν ἰδίαν ψυχὴν, νὰ μὴ ζημιώσῃ τὸν πλησίον,
καὶ νὰ μὴ δώσῃ σκάνδαλον εἰς κἀνένα (*). 3. Ὅσοι ὑπάρ-

γίνει Σύνοδος κανον· 7 καὶ 61. παρὰ τῆ Δεῦγκλαυφ τὸμ.
I. σελιδ. 51. καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Μέγας νόμον ἐξέ-
θηκε καθύοντα πᾶν μουσικὸν ὄργανον κατὰ τὰς Κυριακάς,
ὡς λέγει Εὐσέβιος ἐν τῇ Ἐπιτομῇ. σελ. 291. Ἰγνάτιος δὲ ὁ
Θεοφόρος ἐπιστολὴ πρὸς Μαγνησι· λέγει· ἕκαστος ἡμῶν οὐβ-
βατιζέτω πνευματικῶς, μελέτη νόμου χαίρων—οὐκ ὀργίσει
καὶ κρείτους νῦν οὐκ ἔχουσι.

(*) Δὲν εἶναι ἄλλο ἀξιοθρηνητότερον ἀπὸ τὸν τρόπον
καθ' ὃν ἀγαθῶσι τὰς ἑορτάς· πολλοὶ χριστιανοὶ τὴν σήμε-
ρον. Αἱ δεσποτικαὶ ἑορταὶ δὲν γίνονται πλέον εἰς ἀνόμνησιν
τῶν μεγάλων εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς προσ-
μένομεν τὸ Χριστὸς γεννᾶται, ἢ τὸ Χριστὸς ἀνάστη μὲ με-
γάλῃ ἐπιθυμίᾳ, ὅχι διὰ νὰ δοξάσωμεν τὸν Θεόν, ἀλλὰ διὰ
νὰ λιμνηροφρέσωμεν, καὶ νὰ περιεργάμεθα ἐξ οἴκου εἰς οἴ-
κον, διὰ νὰ πολυχρονίζωμεν ὁ εἰς τὸν ἔσπερον, καὶ νὰ ἐρω-
τόμεν πῶς ἔχμεν μὲ τὴν μεταβολὴν τῶν βρωμάτων, ἂν πὲ
καταγάλων μᾶς ὠφέλησε, κτλ. Ὅλα αἱ Κυριακαὶ τοῦ ἔτους,
ἐξαιρέτως δὲ αἱ πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς δύο, δαπανῶνται
εἰς τὸ νὰ λατρεύωμεν τὴν κοιλίαν ἡμῶν, καὶ ὅχι τὸν Θεόν.
Εἰς αὐτάς (καὶ ὅχι εἰς τὰς ἐργασίμους ἡμέρας) συμβαίνουσι
αἱ ἐριδές, αἱ φιλονεικίαι, αἱ φόντοι, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνοσιουργίαι
καρποὶ τῆς ἀδδηφαιίας καὶ τῆς μέθης. Αὐτά, τὰς δύο Κυ-
ριακάς τῆς Ἀποκρίου καὶ τῆς Τυροφάγου, φαίνεται νὰ ἡμέ-
θα ὅλοι ἰνεργῶμενοι ἀπὸ τῆ δαιμόνιον τῆς Γαστριμαργίας·
δὲν μένει πλέον διαφορά μεταξύ πλουσίου καὶ πτωχοῦ· ὅλοι
τρώγουσι ὑπὲρ τὴν χρεῖαν, καὶ πολλοὶ δαπανῶσι ὑπὲρ τὴν
δύναμιν, θέλει χριστιανὸς νὰ καταλάβῃ τὴν ἀτοπίαν τοιαύ-

γουςι μὲν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὑπάγουσι δὲ ἢ ἀπὸ συνήθειαν
μόνην, ἢ διὰ νὰ φυλάξωσι τὸ πρέπον, ἢ καὶ νὰ διατρίψω-
σι τὸν καιρὸν· καθὼς καὶ ὅσοι εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκολουθίας
καὶ τῶν ἱερῶν τελετῶν, δὲν δεικνύουσι κἀνένα σέβας, φλυα-
ροῦσι, γελῶσι, ἀστειεύονται, συλλογίζονται τὰ ἐπίγεια, κα-
ταλαλεῦσι τὸν πλησίον, δὲν ἀκούουσι μὲ προσοχὴν τὴν πνευ-
ματικὴν διδασκαλίαν, ἢ καὶ τὴν κρίνουσι κατὰ τὰς ἰδίας
ἐννοίας. Διότι ἡ διδασκαλίαν, ὅπως ποτὲ καὶ ἂν ἦναι ἡ φράσις,
ἢ τὰ σχήματα τοῦ διδάσκοντος, πρέπει νὰ ἀκούεται μὲ εὐ-
λάβειαν, ἐπειδὴ κηρύττει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. 4. Ὅσοι δὲν
ἠξεύρουσι μήτε θέλουσι νὰ ἠξεύρωσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· καὶ
δὲν ἀσχυλοῦνται εἰς ἀνάγνωσιν εὐσεβῶν βιβλίων, ἀλλ' ἐξ ἐναν-
τίας ἀναγινώσκουσι σκανδαλώδη καὶ ὀλέθρια συγγράμματα,
καὶ τελευτῶσι οὕτως τὴν θλίβαν αὐτῶν ζωὴν· εἰς μεγάλην
ἀγνοίαν τῆς εὐσεβείας. 5. Ἀμαρτάνουσι προσέτι εἰς ταύτην
τὴν ἐντολὴν ἐκεῖνοι αἱ ἀσεβεῖς ποιμένες, ὅσοι δὲν διδάσκουσι
τὸ πᾶν τὸν αὐτῶν, μήτε κηρύττουσι εἰς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ

τῆς ἀντιθέτου διαγωγῆς; ἔγε πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ πα-
ράδειγμα τοῦτο. Ἄν ἕνας φονεὺς, διότι ἀπεφάσισε νὰ κά-
μῃ ἀποχὴν τοῦ φόνου ἀπὸ τῆς αὔριον, ἐφάνευε σήμερον
ὅσους ἠθέλει ἀπαντήσαι· δὲν ἠθέλει τὸν κρίνει ὅχι μόνον
μοχθηρότατον, ἀλλὰ καὶ ἀφρονέστατον; Τοιοῦτος γίνεσθαι
καὶ σὺ χριστιανέ, ὅταν τρώγῃς σήμερον βοῦ εὐρῆς, διὰ νὰ
ἀπέχῃς αὔριον ἀπὸ ὄλα· ὅταν γεμίζῃς σήμερον τὴν κοιλίαν
σου ὑπὲρ τὸ μέτρον, διότι δὲν ἔχεις αὔριον τὴν ἄδειαν νὰ
φάγῃς κρέας· ὅταν μεθύσκῃσαι σήμερον, διότι δὲν καταλείβεις
αὔριον οἶνον. Ἰξοῦρα ὁμοίως, διὸ ὅστις σχολάζει τὰς ἑορτάς
διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ ἴδια πάθη, αὐτὸς δὲν εἶναι ἑορταστής,
ἀλλὰ χλευαστὴς τῆς θείας Μεγαλειότητος, καὶ τολμηρὸς πα-
ραβάτης τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

ωροῦ ἐπ' ἐκκλησίας, ἢ (ὅν ἦναι ἀγγράμματα) δὲν ἀναγιωσκουσι καὶ κἀνά: ἄλλο Ἐκκλησιαστικὸν βιβλίον αὐτοὶ οὐκ εἰσέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, μήτε ἄλλου; δαηγοῦσιν εἰς αὐτήν (*): Πρὸς τοῦτοις ὅσοι ἀναγιωσκουσιν ἢ ψάλλουσιν ἐπ' ἐκκλησίας χωρὶς εὐλαβοῦσας καὶ προσοχῆς μὲ μεγάλην ταχύτητα, καὶ προξενούσιν ἐπομένως σκάνδαλον ἀντὶ ὠφελείας. G. Ὅσοι δὲν δίδουσι ἐκ τῶν ἰδίων ὑπαρχόντων μήτε τὸ ἐλάχιστον μέρος εἰς τὰς ἀναγκαῖας πνευματικὰς χρείας· ὅσον ὅσοι δὲν συνεισφέρουσιν εἰς τὴν συναζομένην διὰ τοὺς πτωχοὺς ἐλεημοσύνην, καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς χρείας· καθὼς ἐτι εἰς σύστασιν τῶν νοσοκομείων, τῶν σχολείων, εἰς βοήθειαν τῶν ἐν ἀνάγκαις ὄντων, τῶν προσαιτούντων, τῶν γηρῶν καὶ τῶν ὄρφανῶν: ἀντὶ δὲ τούτου καταναλίσκουσι τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς ἀνωφελεῖς καὶ ἀσώτους δαπάνας, εἰς ἡδονὰς καὶ ἀθεμίτους ἀπολαύσεις, εἰς γλωττοποιούς καὶ βωμολόχους κτλ. (**). Οἱ τοιοῦτοι πάντες δὲν

(*) Ἴδε Ματθ. 23, 13.

(**) Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ ἡ ἥσυχος δαπάνη, ἥτις γίνεται εἰς τὸ παιγνιδίον τῶν κύβων, τῶν χαρτίων καὶ τῶν τοιούτων. Ἄν ἤξευρον οἱ χαρτοπαῖται πόσοι κακὸν προξενούσιν εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸν πλησίον διὰ τῆς τοιαύτης αἰσχροκερδείας. ἤθελον φρίττει καὶ εἰς μόνην τὴν θεάν τῶν χαρτίων. Αὐτοὶ βλάπτουσι τὴν υγιάν τοῦ σώματος μὲ τὰς ἀμέτρους ἀγρυπνίας καὶ μὲ τὰς παραλόγους ὀργὰς, ἔπιπικουθήματα ἀναγκαῖα τῶν αἰσχροκερδῶν παιγνιδίων. Αὐτοὶ ἐκνευρίζουσι τὴν ψυχὴν, ζοφοῦσι τὸν νοῦν, ἐξορίζουσι τὴν θεοσεβείαν ἀπὸ τῆν καρδίαν διὰ τῶν ὄρκων, τῶν ἀθεμίτων ἐπικλήσεων τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀρῶν καὶ βλασφημιῶν. Ἀφ' οὗ ὀλιγωρήσῃ τοιαυτοτρόπως τὰ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα· ἀφ' οὗ ὡς ἄλλος Τιτάν, καταφρονήσῃ καὶ αὐτὸν

ἁγιαζουσι τὸ σάββατον ἤγουν τὴν ἑορτὴν, ἀλλὰ τὴν βεβηλοῦσι· καὶ ὑστεροῦνται ἀπὸ τῆν μεγάλην ἐκείνην ἑορτὴν τῆς οὐρανοῦ χοροστασίας.

Δι' προειρημένας τέσσαρες ἐντολαὶ διδάσκουσι περὶ Θεοῦ καὶ τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸν Θεὸν λατρείας· αἱ ἐπόμηναι ἐξ ἀποβλέπουσι τὸν πλησίον, καὶ ἔχουσι τέλος γενικῶς τὴν εἰρηνικὴν καὶ εὐδαίμονα ζωὴν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

ἩΘΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀνοίξῃ κατὰ πρῶτον τοῦ; ὀφθαλμοῦ τοῦ εἰς αὐτὸ τὸ πάντερον ὄρατρον τοῦ κόσμου, καὶ ἴδῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ περιεστραχισμένον ἀπὸ τῶσα θαυμάσια καὶ ἐξαισια ἀντικείμενα, ἐκπεπληγμένος, ἐπιστρέφων εἰς ἑαυτὸν

τὸν οὐρανὸν, εἶναι πιθανόν ὅτι θέλει φυλάξει τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα; Ἡ καθημερινὴ πείρα δεικνύει ὅτι οἱ τοιοῦτοι φροντίζουσιν ἢ οὐδαμῶς ἢ ὀλίγον διὰ τοὺς οὐκείους, καὶ πολλὰ ὀλιγώτερον διὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὸ ἴδιον πάθος, ὑστεροῦσι τὰ ἴδια τέκνα ἀπὸ τῆν ἀναγκαῖαν ἀνατροφὴν, βάλλουσι εἰς κίνδυνον ἀτιμίας καὶ γοναῖα καὶ θυγατέρας, δαπανῶσι ματαίως ἐκεῖνα τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ δαπανήσωσι διὰ τὴν ἴδιαν αὐτῶν, ἢ τοῦ πλησίον ὠφελείαν, καὶ καταντῶσι πολλὰ εἰς ἐσχάτην ἐνδειαν· σιωπῶν τὸ κακὸν κενάδειγμα, τὸ ὅποῖον δίδουσι εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ἴδια τέκνα. Ὁ Ἄριστοτέλης (ἀγκαλὰ στερημένος τοῦ Ἐθαγγελικοῦ φωτός) συγκαταριθμεῖ τοὺς τοιοῦτους μὲ τοὺς ληστές· ἢ μέντοι κυβερτῆς (λέγει) καὶ ὁ λιποδύτης, καὶ ὁ ληστῆς τῶν ἀνελευθέρων εἰσιν· αἰσχροκερδαῖς γάρ. (Ἠθικ. Νικομ. Βιβλ. 4.)

ίσταται ἀπορῶν, καὶ ζητεῖ κατὰ τὴν μάθη μὲ τὸν ἀσθητὴ τοῦ νοῦν. Ἡ ἀθωότης τῆς ηλικίας τοῦ, καὶ τὸ ἀκριτον εἶναι τοῦ νοῦς του κινούμενα ἀπὸ αὐτὴν τὴν πρώτην αἰσθησιν, ζητοῦν νὰ προχωρήσουν περαιτέρω καὶ μὴ εὐρίσκοντα εὐκόλον τὴν κατάληψιν διὰ τὴν ἐπιπροσθεῦσαν εἶναι ὕλην, ἐπιστρέφουν εἰς διασκεδαστικὴν ἐξέτασιν τῶν ὄντων, καὶ ζητοῦν ὅλα διὰ τῶν αἰσθητηρίων μόνον νὰ τὰ δοκιμάζωσιν. Ὁ νέος τότε κινούμενος εὐτραπέως εἰς αὐτὴν τὴν δοκιμασίαν μὲ τὰ βραφικάτου σκιρτήματα, κλίνει ποτὲ μὲν εἰς παιγνίδια, ποτὲ δὲ εἰς θαυμασμὸν, καὶ δὲν ἔχει κανένα νὰ τὸν ἰδηγήσῃ, διότι ὅλοι λησμονοῦμεν, καθὼς φαίνεται, ἐκείνην τὴν θέαν κατάστασιν τῆς νοεῖας ψυχῆς μας, καὶ στοχαζόμεθα ὅτι, εἶναι ἀκατανόητος πᾶσα διδασκαλία εἰς τὸν νέον, διότι δὲν ἐννοεῖ καλῶς μῆτε κρίνει εἶναι. Πόσον ἀτοπος συλλογισμὸς εἰς τοὺς γονεῖς! τὸν μόνον καλὸν καιρὸν τῆς προκοπῆς τῶν τέκνων εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἀρετῆς, τὸν στοχαζόμεθα ἀκατάλληλον, καὶ υποθέτου ἄλλον, εἰς τὸν ὁποῖον μὲ μεγάλην δυσκολίαν δύναται νὰ κατορθώσῃ τὸ πολλοστὸν μέρος, ἀφ' ὅτι ἠθύναντο νὰ διοργανίσουν ἀπόνως εἰς τὸν πρόσφορον αὐτὸν καιρὸν. Διότι τὰ πλέον καλῆτερα μαθήματα, ποτὲ ἄλλοτε δύναται τις νὰ τὰ διδάξῃ, εἰμὴ καθ' ὃν καιρὸν τὸ ἀθῶον λογικὸν λαμβάνει τὰς πρώτας κινήσεις του; ποτὲ δύνασαι, ἀδελφέ, νὰ κλίνῃς τὸ δένδρον πρὸς δεξιὰν ἢ πρὸς ἀριστεράν, παρ' ὅτι εἶναι εἶναι εἶναι τρυφερόν; πάντα ἄλλοτε εὐκολώτερον δύνασαι νὰ διευθετήσῃς τὰ φρονήματα τοῦ τέκνου σου, παρὰ εἰς τὴν τρυφερόν τοῦ ηλικίαν πρὸς τὰς ἰδούς τοῦ Κυρίου, ὅπου δύναται νὰ εὐρῇ τὰ κατὰ μαθήματα; ἀλλὰ γνωρίζω τι θέλουσιν εἰπεῖ τινὲς ἐδῶ, ὅτι συμβουλευσάμεθα ζωὴν καὶ ἀναγραφὴν κούφων ἀνθρώπων καὶ θεοβλαβῶν· ναί· τοὺς ἀποκρίνομαι ἂν τῆ ὄντι οἱ Γρηγόριοι, οἱ Βασίλειοι, χρυσό-

στομοί, Ἀθανάσιοι, Κύριλλοι, καὶ ἄλλοι ἔπειροι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν εἶναι οἱ κοσμικοὶ, ἦναι τοιοῦτοι, ὅποιοι λέγουσιν αὐτοὶ· διότι καὶ ἐκεῖνοι τοιαύτην ἀνατροφὴν ἔλαβον, καὶ ἡμεῖς αὐτὴν χρεωστοῦμεν νὰ ἀκολουθώμεν. Ἡ δὲ αὐτὴν ὄχι, τοῦλάχιστον τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, τοῦ Ἰεροθέου, καὶ ἄλλων παρομοίων, ἢ καὶ αὐτῶν τῶν ἀφωτιστῶν εἶναι ὑπὸ τοῦ τῆς ἀποκαλύψεως φωτός, τῶν ὀπίων τοῦ παιδοθέου ἀγῶνας δηλοῦσι τὰ ἀθάνατα συγγράμματα αὐτῶν, ἅτινα διὰ νὰ ἀναγνώσῃ μόνον τις καὶ νὰ ἐνοήσῃ χρειάζονται μίαν ὀλόκληρον ζωὴν· διὰ δὲ νὰ τὰ συγγραψῇ, ἀφ' οὗ πρότερον συμμορφωθῇ, χρειάζεται καὶ τὸν ὑγιῆ νοῦν ἐκείνων νὰ ἔχῃ, καὶ ἀπὸ τῆν γαλαθινήν ηλικίαν ὡς ἐκεῖνοι νὰ διδάσκονται καὶ νὰ μαθάνῃ, καθὼς καὶ ἡμεῖς· τῶρα λέγομεν ὅτι πρέπει νὰ κἀμνωμεν εἰς τὰ τέκνα μας, καὶ ὁ ὁπίος εἶναι ὁ εὐκολώτερος εἰς τὴν μάθησιν τῆς ἀρετῆς τρόπος.

Ἄλλ' ἂν ἴδωμεν τὴν ἐνέρετον μάθησιν ποῦ συνίσταται, διὰ νὰ τὴν μάθωμεν καὶ εἰς τὰ τέκνα μας. Ἴδου λοιπὸν ποῦ συνίσταται αὕτη. Συνίσταται εἰς τὴν ἀθῶαν περιέργειαν τοῦ ἐκνου ἡμῶν. Τὸ παιδίον τοῦ καθ' ἑνὸς εἶναι ἀδύνατον καθὼς ἐξεύρομεν, νὰ μὴ ἐρωτᾷ τὰς ἀπορίας του, αἵτινες εἶναι πάντα τὰ περιστοιχίζοντα αὐτὸ ἀντικείμενα τῆς κτίσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων θέλει μάθει ὅλην τὴν γνῶσιν τῆς ἀρετῆς, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· « τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθαροῦται. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἐκεῖνο σὲ ἐρωτᾷ τὰς ἀπορίας του, σὺ μὴ νομίξῃς λῆρον τοὺς λόγους του, ἀλλὰ λύσον αὐτάς με ὕλην τὴν ἀπλήν τῆς ἀληθείας διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ἤξευρες, ὅτι γεωργεῖς τότε εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τῆς ψυχῆς του, ἀπὸ τὰ ὅποια κενεῖς ἔπειτα δὲν δύναται νὰ τὰς ἐκσπάσῃ, μῆτε δέχεται κανένα ἄλ-

λον σπέρρον εἰς τὸ εἶξῃς, καὶ τοῦτο ὅτι εἶναι ἀληθές καὶ εὐ-
κολον, παρατήρησον ἐκ τῶν ἐφεξῆς.

Σὲ ἐρωτῶ, ἥτις δῆποτε καὶ ἂν ἦσαι, καὶ ὅσω γέρων ἤ-
θελες εἶσθαι. Ποσάκις εὐρισκόμενος εἰς ἐρημίαν μόνος, ἢ
εἰς ὄδον μόνος, ἢ εἰς σκάτος, ἢ εἰς οἶκημα ἔρημον, ἄρχεσαι
νὰ αἰσθάνεσαι κάποιον φόβον, καὶ εἰς μέρη μάλιστα εἰς τὰ
ὅποια δὲν ὑπάρχει φόβος αὐδαίς; φέρ' εἰπεῖν μέγα εἰς τὸν
συνειθισμένον οἶκόν σου εἰς τὸν ὅποιον συμπύπτει πολλὰκις
νὰ ἦσαι νύκτωρ μόνος; καὶ τὸ παράξενον εἶναι, ὅτι αἰσθά-
νονται τὸν τοιοῦτον φόβον, ὅχι μόνον οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι,
ἀλλὰ καὶ περισσότερον οἱ εἰδήμονες καὶ πολλῶν γνώσεων,
Σὲ ἐρωτῶ λοιπὸν, ποία εἶναι ἡ αἰτία τοῦ τοιούτου φόβου;
βέβαια θέλεις συμφώνως μὲ τὴν κοινὴν γνώμην τῆς ἀλ-
θείας ὁμολογήσεις, ὅτι οὐδεμία ἄλλη, εἰ μὴ μόνος ὁ φοβερ-
σμός ἐκαῖνος, μὲ τὸν ὅποιον σ' ἐσυνήθισαν ἐτινήπιον νὰ φοβῆ-
σαι τὰ κοινῶς λεγόμενα στοιχεῖα, καὶ τοιαῦτα ἄλλα φέθη-
τρα; καὶ ἂν τοιαῦτα ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα πράγματα ἔλα-
μάν τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ψυχὴν σου, ὥστε μ' ὄλον ὅτι
ἐξούρεις ὅτι δὲν ὑπάρχουν, μ' ὄλον τοῦτο τὰ φοβεῖσαι, πόσω
περισσότερον δὲν ἤθελε φοβεῖται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εὐρίσκε-
ται εἰς τὴν ἐρημίαν τῆς ἀμαρτίας εἰς τὸ σκότος τῆς ἀσε-
θείας, εἰς τὸν οἶκον τῆς μεταίστετος, τὸν ἀληθινὸν καὶ ὑπάρ-
χοντα Θεὸν πανταχοῦ, καὶ τὰ πάντα πληροῦντά, καὶ κολά-
ζοντά τὰς κακὰς πράξεις ἀληθέστατα καὶ χωρὶς ἐμφύβολλας.

Ἴδού λοιπὸν πόσον εὐκόλιος, ἤθελες μάθει εἰς τὸ τέκνον
σου νὰ φοβῆται τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἔαν ὅταν σὲ ἐρωτᾷ, καὶ
κατὰ τὴν ἰδέαν σου σὲ πειράζῃ μὲ τὴν περιέργειάν του, ἀντι-
μὲ τὰ φέθητρα ἐκεῖνα τὰ ψευδῆ νὰ τὸ καθουσιάζῃς, τὸ δι-
δάσκεις τὴν ἀρετὴν καὶ πᾶσαν ἀγαθοεργίαν μὲ τὴν διδα-
σκάλειαν καὶ γνώσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, πληροφορῶν ἐκεῖνο,

φέρ' εἰπεῖν, ὅταν ἀστράπτῃ καὶ σὲ ἐρωτᾷ, τίς ἀστράπτει;
τίς βροντᾷ; τίς κάμνει αὐτὰ τὰ φοβερά ἔργα; ἀντι νὰ τῷ
εἴπῃς ψεύματα· τὸ στοιχεῖον, δράζει τῆς εὐκαιρίας, καὶ
εἰπέ εἰς αὐτὸ τὸ καλὸν μάθημα, ὅτι ἐκεῖνος τέκνον μου, ὅς
τις ἀστράπτει καὶ βροντᾷ, εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος, ὅς τις καὶ
βρέχει καὶ ποτίζει τὴν γῆν διὰ νὰ ἐξάξῃ τοὺς καρπούς τῆς
πρὸς διατροφήν πάσης ζωῆς· καὶ ὅτι αὐτὰς τὰς ἀστραπὰς
καὶ τὰς βροντὰς δὲν τὰς κάμει διὰ νὰ μᾶς φοβίσῃ, ἀλλὰ
διὰ νὰ μᾶς ἀγαθοποιήσῃ, καθαρίζων δι' αὐτῶν τὴν ἀτμοσφαι-
ραν ἐκ τῶν βαρέων ἀναθυμιάσεων, διὰ νὰ ἦναι εἰς ἡμᾶς ἡ
ζωὴ θερροτέρα, καὶ ὁ ἀήρ εὐκρατώτερος, καὶ ἡ γῆ εὐτυχε-
στέρα, καὶ ἡμεῖς εὐθυμότεροι· καὶ ὅτι αὐτὰς μᾶς τὰ κάμει,
ὅχι διότι μᾶς τὰ χρωστέι, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τοῦ ἀγαθουσύ-
νην, διότι μᾶς ἀγαπᾷ καὶ ἀντι τέκνον μου νὰ φοβῆσαι, νὰ
χαίρῃς καὶ νὰ δοξολογῇς αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ὄν, τὸν ἐπουράνιον
Πατέρα πάσης κτίσεως, ὅστις μᾶς προνοεῖται καθ' ἑλὰ. Ὅταν
λοιπὸν τὸ μάθησ αὐτὸ τὸ μάθημα καὶ τὸ ριζώσῃς εἰς τὴν
ψυχὴν του, τότε αὐτὸς καὶ τὴν ἐρημον τῆς ἀμαρτίας καὶ τὸ
σκότος τῆς ἀσεθείας, καὶ ὅλα τ' ἄλλα τ' ἀποστρέφεται, πεί-
ρισσότερον ἀπὸ ἐκαῖνον, ὅστις συνειθίσκει τὰ φέθητρα τὰ
ψευδῆ, ἀποφεύγει τὴν ἐρημίαν καὶ τὸ σκότος, ὅταν περιπατῇ
μόνος· καὶ ἂν ποτε εὐρεθῇ καὶ εἰς αὐτὰ ὡς ἄνθρωπος δὲν
θέλει βλέπει ἄλλα, εἰμὴ, πῶς νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ αὐτὰ.

Ὅταν βλέπῃ ἐκεῖνο τὸ ὠραῖον ἄνθος, ἐκεῖνο τὸ ὠραῖον φυτὸν,
ἐκεῖνον τὸν καλὸν καρπὸν, καὶ σὲ ἐρωτᾷ περὶ τούτων· οὐ ὅχι
μόνον ἀπλῶς τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν νὰ λέγῃς, ἀλλὰ τὸν τρό-
πον τῆς φυτείας τῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς βλαστήσεως αὐτῶν
καὶ τὴν ἀνθοφορίαν καὶ καρποφορίαν, καὶ ὅτι αὐτὰ ὅλα γί-
νονται, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ ὀπίστου Θεοῦ, κατὰ τοὺς
καιροὺς καὶ χρόνους τοὺς διωρισμένους, καὶ ὅτι ποτὲ δὲν πα-

ραβαίνουνσι τὴν πρόσταγὴν τοῦ δημιουργοῦ αὐτῶν, καὶ οὐκ ὄλα αὐτὰ τὰ ἔκαμε διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ μόνῃν ἀγαθωσύνην αὐτοῦ. Αὐτὰ δταν τὸ διδάσκεις ἐγκαίρως, ἀμφιβάλλεις ὅτι θέλεις τὸ μάθει εὐκολώτερα καὶ ὠφελιμώτερα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα καὶ παραμύθια, τὰ ὅποια ἀνοήτως τινες τὰ συνέγραψαν εἰς Χαλιμάς, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα βιβλία, καὶ ἀνοητοτέρως ἄλλοι τὰ διηγῶνται εἰς τὰ τέκνα τῶν, καὶ τὰ γεμίζουσι ἀπὸ μύθους καὶ ἀπὸ πανικῶν, φόβους καὶ ἀνυπάρκτους, καὶ τὰ καθιστῶσι μὲ φρονήματα καὶ μὲ ψυχὴν μυθικὴν καὶ ἀνόητον; ἀντὶ τὸ νὰ καθηκταί τις διὰ τὸ ἀνάπτη τὴν φαντασίαν τοῦ μὲ μύθους ἀνυπάρκτους τοῦ Σαγχαϊκάθους καὶ τινος ἄλλου μυθολόγου θερμοῦ ἀνατολικοῦ, ἢ καὶ τινος καλοφαντάστου Ἑλλήνος, (τοῦτο δὲ λέγων δὲν ἀπαγορεύω ἐν δέοντι καὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν πρὸς κατάληψιν διαφορῶν συγγραμμάτων· ἀλλὰ ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν καλῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ καταθέτωμεν καταρχὴς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νέων, ὡς πρῶτα θεμέλια τῆς υγιᾶς αὐτῶν ἀνατρέφῃς;) δὲν εἶναι καλλιώτερον νὰ διεγείρῃ ἔτι παιδιῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φυσικῆς φιλοτιμίας τοῦ μὲ τὰ ἀπλούστατα καὶ ἀληθέστατα περιγραφικὰ καλῆ τῶν θείων γραφῶν, ἅτινα πλησίον τοῦ ἡδέως ἔχουσι καὶ τὸ ὠφελίμον; Ἄν παραδείγματος χάριν θέλῃς νὰ τὸ μάθῃς τὴν κοσμογονίαν, ποῖον εἶναι εὐκολώτερον νὰ δόσῃς εἰς αὐτὸ νὰ ἐνοήσῃ ὅτι ὁ κόσμος συναστῆθη μόνος τοῦ ἐκ τοῦ σκότους καὶ τοῦ ὕδατος (κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰλννοῦ) μέσα εἰς τὰ ὅποια ἐμπεριείχοντο ζῶα τερατώδη, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν πτερωτοὶ, καὶ ἦτι εἶχον δύο κεφαλὰς· ἄνδρες καὶ γυναῖκες· καὶ ἄλλοι ὅτι εἶχον κέρατα, καὶ πόδας αἰγῶς, καὶ ἄλλοι μιγνόμενοι ἐκ διαφορῶν φύσεων κυνῶν, ἵππων, καὶ ἄλλα, καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια εἶναι τόσον γελοιώδη καὶ δυσνόητα, ὥστε

πολλάκις ἐξελέγονται καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ βρέφη, ἢ τὰ ἀπλούστατον μᾶθημα ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον καὶ ἡ κτίσις μᾶς διδάσκει, καὶ ἡ θεία γραφὴ μᾶς τὸ βεβαιοῖ; ὅτι ὁ Παντοδύναμος Θεὸς τὸν ὅποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ γνωρίσῃ πᾶσα λογικὴ οὐσία, μὲ λόγον μόνον ἐδημιούργησε τὸ πᾶν, εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς· γενηθήτω στερέωμα· ἐξαγκάτω ἡ γῆ βοτάνην· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ συγχρόνως μὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν νὰ ἀνοίξῃς τὰς ἀκοὰς τοῦ τέκνου καὶ εἰς τὴν φωνὴν τῆς κτίσεως, ἥτις δὲν ὑπάρχει οὔτε ἔθνος, οὔτε γλῶσσα εἰς τὰ ὅποια δὲν ἀκούεται, φθάνει μόνον νὰ ἦναι λογικότης.

Τέκνον μου, στρέψον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου (λέγων) καὶ ἴδε αὐτὴν τὴν ὠραίαν καμάραν τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις μᾶς περιλαμβάνει μὲ ἅλην τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν. Ἴδε εἰς αὐτὸ τὸ ἀχανές διάστημα τὸν λαμπρότατον ἥλιον, ὅς τις μὲ τὰς τακτικὰς περιουσίας του, μὲ τὰς καθημερινὰς ἐπιφανείας του ἀποτελεῖ τὴν ἡμέραν, τοὺς μῆνας, τοὺς καιροὺς τοῦ ἔτους, τὴν θέρμην τὴν ζωογόνον, τὰς βροχὰς τὰς ὠφελίμους· ἴδε αὐτὸν ὅτι ποτὲ δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν τάξιν του· ἀφ' ἧτου ὁ δημιουργὸς τὸν διώρισεν νὰ κάμῃ τοῦτο, ποτὲ δὲν παρέβη τὸ χρέος του· ἴδε ὅτι μὲ τὴν ἀπουσίαν του ἀποτελεῖ τὴν νύκτα πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀνάκτησιν τῶν ἐξοδευομένων δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ὕπνον, καὶ πρὸς δαξολογίαν ἡσυχον καὶ εὐάρεστον πρὸς τὸ ὑπέρτατον Ὄν.

Ἴδε τὴν Σελληνὴν λοξοδρομοῦσαν καὶ ποικιλοφώτιστον νὰ συντελῇ, οὐ μόνον πρὸς δορυφορίαν τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν ναυτιλλομένων, καὶ τῶν ἐδοιποροῦντων διὰ νυκτός· ἴδε ὅτι ἴσταται ἐν χειρίστῳ ἀγάλματι τῆς νυκτερινῆς

φρυκτωρίας, τῆς ἀναγγελούσης μὲ σιωπῶσαν διδασκαλίαν τὴν μεγαλουργίαν τοῦ Κτίστου μας.

Ἴδε, τέκνον μου, τὰς νεφέλας, δροσιζούσας τὴν γῆν μὲ τὰ ὕδατα, καὶ μετριαζούσας τὸ καῦμα τοῦ Ἡλίου.

Ἴδε τὸ φῶς πόσον χαρμόσυνον ἀνατέλλει, Ἴδε τὸ σκότος πόσον εὐχάριστον ἐπέρχεται. Ἴδε τὴν ἐνικύσιον κυκλοφορίαν, καὶ ἐκ τῆς ὁρωμένης τάξεως τῶν κτισμάτων, ἐννόησον τὸν μέγαν ἐκεῖνον Κτίστην, εἰς τὸν ὅποιον χρεωστὴ ἅλη ἡ κτίσις τὴν ὑπαρξίαν τῆς, καὶ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν ὡς πατέρα, καὶ νὰ τὸν φοβώμεθα ὡς χραῖσται εὐεργετημένοι, καὶ ἀδιακόπως εὐεργατούμενοι, καὶ τὸ μεγαλύτερον πρὸς ἡμᾶς χρέος εἶναι νὰ τὸν μιμώμεθα, παρατηροῦντες νὰ πράττωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅσον δυνάμεθα, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον κάμει ἐκεῖνος· εἰς ἡμᾶς μὲ ἀπερίριστον δύναμιν!

Ἴδε τέκνον μου, ἐκ τῶν ἀγαθοποιῶν ἔργων τοῦ τὴν θελήσιν τοῦ, καὶ πράττει ἐκεῖνος, τὸ ὅποιον θέλει· Ἴδε τὴν ἀλάνθαστον τάξιν τοῦ, καὶ τὴν ἀνελλιπῆ καθημερινὴν εὐεργεσίαν τοῦ, καὶ ὅτι καμμίαν ἡμέραν δὲν ἀποτελεῖ χωρὶς φῶς, μήτε καμμίαν νύκτα χωρὶς σκότος· καὶ μάθε καὶ σὺ νὰ μὴ τὸν συκοφαντήσης ποτὲ μὲ τὸ ψεῦδος, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ μόνον μισητὸν πρὸς αὐτόν.

Τέκνον μου, πόσον δυτάρεστον ἤθελεν εἰσελθεῖ εἰς σέ, ἔάν, ἐπὶ τὴν αὐγὴν σὲ ὑπόσχεται τὸν ἥλιον καὶ τὴν ἡμέραν, ἕξαινα ἤθελε γεννήσει τὸ σκότος καὶ τὴν νύκτα; καὶ ἂν σὲ μὲ ἔλην τὴν οὐσιανότητά σου, ἤθελε σὲ δυσχερестῆσαι αὐτὸ τὸ φαινόμενον, πόσω στοχαζέσαι περισσότερον ἤθελες δυσχερестῆσαι σὺ ἐκεῖνον τὸν μέγαν δημιουργόν σου, ἔάν, ἐν ᾧ δεχόμενος τὰ ἀγαθὰ τοῦ ὑπόσχεσαι καὶ σὺ ὅτι θέλεις γίνεαι ἀγαθός, πράξεις τὸ ἐναντίον! πόσην ἀποστροφὴν, πόσον μίσος ἐπισπᾶς ἐναντίον σου;

Τέκνον μου, ἐκεῖνος διὰ νὰ σὲ μάθῃ τὴν εὐποιαν, ποτὲ δὲν φαίνεται ὀλικῶς πρὸς σὲ διὰ νὰ τὸν ἴδῃς, καὶ νὰ ἐντρέπεται εἶτι σὲ εὐεργετῆί· ἀλλὰ, ἄλλα μὲν ἀγαθὰ σοὶ τὰ στέλλει μὲ τὸν Ἥλιον, ἄλλα μὲ τὰς νεφέλας, ἄλλα μὲ τὴν Σελήνην, ἄλλα μὲ τὴν θάλασσαν, καὶ ἄλλα μὲ τὴν γῆν, καὶ ὅλα τὰ περὶ σὲ τὰ ἕκαστα νὰ σὲ εὐεργετῶν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μάθῃς καὶ σὺ νὰ εὐεργετᾷς τοὺς περὶ σέ, διὰ νὰ τὸν ὁμοιάσῃς καὶ νὰ σὲ ἀποκαταστήσῃ εὐδαίμονα εἰς τὴν ἑληκτον ἐκεῖνην μακαριότητα, τὴν ὅποιαν ἡ αἰδιότης τῆς ψυχῆς σου σὲ ὑπόσχεται ἐσωτερικῶς, καὶ ἡ δύναμις τῆς ἰδέας, ἥτις προβαίνει εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων μὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ καιροῦ, ἐπαγγέλλεται, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ θεσπέσιον ἀνδρῶν σὲ τὴν ἰδίδαξε, καὶ μὲ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Μιονόγενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ σὲ τὴν ἐβεβαίωσα.

Θεώρησον τέκνον μου, πόσα ἀπειρά ζωὰ ὑπάρχουσιν εἰς τὴν κτίσιν, ἴδε ὅτι ὅλων τὴν τροφήν αὐτὸς καθ' ἡμέραν τὴν χορηγεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ· παρατήρησον πόσα νηκτὰ ὑπάρχουσιν εἰς τὰς θαλάσσας, καὶ αὐτὸς τὰ διατρέφει παρατήρησον, πόσοι ἀστέρες καὶ φωστῆρες ὑπάρχουσιν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ αὐτὸς δίδει εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν συντήρησιν ἀδιακόπων· γίνωσκε, ὅτι αὐτὸς γινώσκει καὶ τὸν ἀριθμὸν ὅλων τῶν ὄντων, καὶ τὴν κίνησιν πάντων, καὶ τὴν γέννησιν καὶ τὴν φθοράν· καὶ αὐτὸς ὅλα τὰ παρῆξεν ἐκ τοῦ μηδενός, μόνον μὲ νεῦμα, καὶ γνώρισεν τὴν δύναμιν, τὴν σοφίαν, τὴν γνῶσιν τοῦ· αὐτὰ ὅλα ὑπέκλινον εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ καὶ συντηροῦνται, καθὼς καὶ ὅλα τὰ λογικὰ ὄντα, ὅσα τὸν ὑπακούουσι διαφυλάττονται, τὰ δὲ παραβαίνοντα τὸ πρόσταγμα τοῦ συναπόλλωνται ὁμοῦ μὲ τὸν πρῶτον παραβάτην.

Λάβε ἐκ τούτου πρόνοιαν νὰ σέβῃσαι διὰ τὴν σωτηρίαν σου αὐτόν, καὶ νὰ εὐλαβῆσαι αὐτόν, διὰ νὰ στένης πάντοτε

εἰς τὴν ἀγάπην του· γνώρισε τὴν σμικρότητα σου διὰ τὸ μὴ δοξάζει, καὶ μὴ γίνου ἀντάρτης καὶ ὑπερήφανος διὰ τὸ μὴ σὲ ἀφανίσῃ·

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις εἶναι ἐκεῖνα τὰ πρῶτα μαθήματα, τὰ ὅποια πρέπει πᾶς τις νουνηγῆς, ἀκούων σχεδὸν παρ' αὐτῆς διδασκόμενα τῆς φύσεως, ὡς ἀπλούστατα, νὰ τὰ παγιώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου βλαστοῦ αὐτοῦ, διὰ τὸ νὰ τὸν διευθετήσῃ, ὡσάν μὲ κανόνας, εἰς τὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν, ἐξ ὧν προκύπτει ἡ φρόνιμος εὐλάβεια, ἡ ἐστὶ ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας· διότι ὁ τοιοῦτος φόβος εἶναι ἡ λαγομένη εὐλάβεια καταληπτότερον, καὶ οὐχὶ ὁ φόβος τὸν ὅποιον ἐγνωσῶμεν ἴδιον τῶν καταδικῶν· ὁ τοιοῦτος φόβος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀποκρούει τὸν κατάδικαστικὸν φόβον· μὲ ἄλλους λόγους αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνη ἡ σεπτικὴ ἀγάπη τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς μας, ὅστις μᾶς ὡδηγεῖ εἰς τὴν ὀρθὴν μαθήσιν, ἰδοὺ λοιπὸν ἡ πρῶτη τῆς ἀληθοῦς μαθήσεως ἀρχή· τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς ἐναρέτου παιδείας, τὰ ὅποια πρέπει νὰ καταβάλλωμεν πρῶτως εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τέκνων μας, διὰ νὰ ἐποικοδομησώμεν ὑστερον ἀσφαλῶς τὴν ἄλλην παιδείαν.

Ἐς στοχασθῶμεν λοιπὸν, ποῖον εἶναι εὐκολώτερον καὶ ὠφελιμώτερον μάθημα· τὸ τοιούτοτροπον, ἢ τὸ πολυπλοκὸν ψεῦδος τῶν μύθων τὸ ἀχρηστον; τὸ νὰ συνειζῆ νὰ βλέπῃ ἐξ ἀρχῆς τῷ ὄντι τοιαῦτα τὰ πράγματα, ὅποια ὑπάρχουν, καὶ δι' αὐτῶν νὰ ὡδηγῆται εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν κατανόησιν τῶν χρεῶν του; λόγου χάριν δὲν εἶναι εὐκολώτερον καὶ ὠφελιμώτερον ἐνταυτῷ νὰ φρονῆ περὶ τοῦ Ἡλίου, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐν σῶμα φωτεινόν, καθὼς τὸν βλέπει παρὰ νὰ φαντάζεται ὅτι αὐτὸς εἶναι ὡραῖος τις Θεὸς, ἐποχοῦμενος εἰς ἄμαζαν, καὶ συρόμενος ὑπὸ ἵππων πυρρειδῶν, καὶ ὅτι κρατεῖ λαμπάδας ἀναμμένους, καὶ φαίνει, καὶ ὅτι ἡ αὐγὴ

δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰμὴ ἡ προσέγγις τοῦ Ἡλίου· εἰς τὴν ὀρῶζοντά μας, καθ' ἣν ὥρον ὑποφαινόμεναι αἱ ἀκτῖνες του, καὶ ἀντανεκκλόμεναι φυγαδεύουσι κατ' ὀλίγον τὸ σκοτόρ, παρὰ νὰ τὴν ἐνοσῆ ὡς μίαν νέαν μὲ ῥόδινα δάκτυλα καὶ λαμπρα-δηφόρον ἄγγελον τοῦ φωτός; καὶ ἄλλοτε νὰ τὴν στοχάζεται χαίρουσαν, διότι ἀπολαμβάνει νέον τὸν Τιθωνόν· καὶ ἄλλοτε λυπούμενην διότι τὸν ἔχει ἐσχατόγηρον, καθὼς καὶ ὁ Ἡλῖος νὰ λυπῆται διὰ τὴν Κλυμένην του καὶ ἡ Σελήνη διὰ τὸν Ἐνδυμίωνά της! καὶ τώρα ἡ Σελήνη νὰ ὑποτίθεται Ἄρταρις, τώρα Ἐκάτη, καὶ φόβου πρόξενος καὶ μουσαρὰ, ὡς νοστιμειομένη τῆς ἐν ταῖς Τριόδεις τροφῆς, καὶ τῶν ὠῶν τῶν ἐκαθαροῦν, καὶ τῶν σκυλάκων, καὶ ἄλλων παιγνίων τῆς φαντασίας, τὰ ἑποῖα οὐδέποτε δὲν κατορθόνουν νοῦν ὑγιῆ καὶ εὐσεβῆ, ἀλλὰ κλωνοῦμενον καὶ χωνοῦμενον εἰς αἰώνιον καὶ ἐκούσιον ἀκαταληψίαν τῶν ὕψων, ἧτις εἶναι ἴδια τῶν ἀλόγων ζώων.

Δὲν εἶναι εὐκολώτερον νὰ μάθῃ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μία αἴαλος οὐσία, παντοδύναμος καὶ πανταχοῦ παρούσα, παρὰ νὰ μάθῃ τὰς διαφόρους γενεαλογίας τοῦ Διὸς, καὶ τῶν τιτάνων, καὶ τὰς μάχας αὐτῶν καὶ τὰς στάσεις τὰς ἀνυπάρκτους καὶ ὅτι ὁ Ζεὺς πότε μὲν εἶναι εἰς τὴν Ἑρκαδίαν γεννημένος, πότε δὲ εἰς τὴν Κρήτην, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μυθολογοῦντες νὰ ἐξελέγχωνται ὑπ' ἀλλήλων ψεύσται, καὶ νὰ ζητοῦν μὲ ἄλλα ψεῦδη νὰ ἐπικυροῦν τὰ ἰδιῶν των, καὶ νὰ ἀναιροῦν τῶν ἄλλων!

Δὲν εἶναι εὐκολώτερον καὶ ὠφελιμώτερον νὰ μάθουν ὅτι, ἡ ἐνυπόστατος Σοφία τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος αὐτοῦ, εἶναι ἀχώριστος, καὶ αἱ μὲνων ἐν τῷ πατρὶ καὶ οὐδεμίαν τοπικὴν διάστασιν ὡς Θεὸς δὲν ὑφίσταται, ἀλλὰ μόνος ὡς

συμπαθῆς Θεός και εὐσπλαχνος ἠλέησεν ἡμᾶς μὲ τὴν ἀπορήτον αὐτοῦ κένωσιν ἐπεσχάτων τῶν ἡμερῶν.

Δὲν εἶναι εὐκολώτερον νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὁ Θεός, ὡς ἀγαθός εἶναι ἀμέτοχος κατὰ πάντα λόγον κακίας, και οὐδεὶς κακός ἔχει χώραν παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καταδικάζεται εἰς τὸν τόπον τῆς κακίας ὁμοῦ μὲ τὸν ἀρχέκακον ὄφιν; Ταῦτα και τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι λέγω εὐκολώτερα ὡς ἀληθῆ, και εὐληπτότερα εἰς τὴν ἀθήσαν ψυχὴν τοῦ νέου, και καθημερινῶς παρὰ τῆς ἱερᾶς μητρὸς ἡμῶν διδασκόμενα εἰς τοὺς γονεῖς, και γνωσκόμενα παρ' αὐτῶν, και παρὰ τῶν διδασκάλων νὰ ἐνσπείρουνται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων, διὰ νὰ γεννήσωσι και καρποφορήσωσι τὸν Θεῖον φόβον, τὴν ἀρχὴν τῆς σοφίας, τὴν εὐλάβειαν, μὲ ἄλλους λόγους τὴν καθαρὰν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἣτις ἀποβάλλει τὸν καταδικαστικὸν και ἐφάμαρτον φόβον; Παρὰ νέον ἀθῶνον, ἀτρεμεῖοντα ἔτι ἀπὸ τὸν πόλεμον τῆς σαρκὸς, νὰ τὸν ἐμφορῆς μὲ ἐρώτας ἀσέμνους τῶν γενεαλογιῶν τῶν μυθικῶν Θεῶν, και μὲ ἀντιφάσεις προφανεῖς, ὡστε τὸν τῶρα δίκαιον, νὰ τὸν ἀποδεικνύῃ ἡ ἱστορία του μετ' ὀλίγον ἀδικον; τὸν τῶρα Σώφρονα, μετ' ὀλίγον ἀνόητον; τὸν τῶρα εὐσπλαχνον μετ' ὀλίγον μνησικακον; και τέλος μὲ μεγάλην ἀπορίαν τῆς διαγωγῆς ἀλλήλων, ὥστε οὐ μόνον ὁ ἀπροατῆς νὰ ἀπορῆ, ἀλλὰ και αὐτὸς ὁ ἴδιος Ποσειδῶν νὰ κράξῃ πρὸς τὴν φρονιμωτάτην Ἀθηναῖν ἐκπεπληγμένος.

Τὶ δ' ἄρα πηδᾶς ἄλλοτε εἰς ἄλλους τρόπους,

Μισαί; τε, λίαν και φιλεῖς, ὅν ἄν τύχη; (Εὐριπίδης: Τρωαῖδ.

στιχ: 671)

Τί εἶναι αὐτὸ ὦ Ἀθηναῖ; σὺ, ἣτις ὑπέφερες τόσους πολέμους μὲ τοὺς ἄλλους Θεοὺς διὰ χάριν τῶν Ἑλλήνων, σὺ τῶρα μὲ παρακαλεῖς διὰ νὰ μὲ προσλάβῃς σύμμαχον εἰς τὸν ἀφανισμὸν τῶν;

Τί εἶναι αὐτὸ ὦ Ζεῦ; σὺ ὅστις κολάζεις τοὺς πατραιοίς, κάμνεις τὰ χεῖριστα εἰς τὸν Πατέρα σου; Τί εἶναι αὐτὸ ἄπολλον, ὁ ἐνδικαιτῶμενος μετὰ τῶν σωφρόνων μουσῶν, τρέχεις ὡς μαινόμενος κατόπιν τῆς δάφνης; αὐτὰ πρέπει νὰ ἐνσπείρωμεν ὡς πρῶτα θεμέλια εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου, τὰ ὅποια εἶναι ἀκατανόητα διὰ τὸ πολύπλοκον ψευδὺς των, ἢ τὴν ὑγιᾶ ἐκαίηνν και ἀπλήν διδασκαλίαν τὴν ὅποιαν προσιπομεν, και τὸν δεκάλογον τοῦ παλαιῦ νόμου, και τὴν ἀληθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ, πνεῦμα ὁ Θεός, και τοὺς προσκυνούοντας αὐτὸν ἐν πνεύματι και ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν; νὰ ριζώνωμεν λέγω εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου τὴν ἀληθειαν τῶν Θεῶν Γραφῶν, τὸν ἀμώμητον ἐκείνον σπόρον, ὅστις καρποφορεῖ τὴν αἰώνιον ζωὴν!

Συνέχεια τῆς κατ' ἐρωταπόκρισιν Εὐαγγελικῆς ἐρμηνείας.

« Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν, τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς » πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. »

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ λαβόντες αὐτόν;

Ἀπ. Ὅσοι ἀπὸ παντὸς ἔθνους, και ἀπὸ παντοίας ἀνθρωπίνης τάξεως, λαβόντες ἐδέχθησαν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, και τὸν ἐπίστευσαν ὡς υἱὸν και λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Διὰ τί δὲν εἶπεν, ὅτι ἐποίησε τέκνα Θεοῦ τοὺς πιστεύσαντας εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὅτι τοὺς ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ γείνωσι τοιοῦτοι;

Ἀπ. Διότι διὰ μόνον τῆς πίστεως δὲν γίνεται τις τέκνον Θεοῦ, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβῃ και τὴν χάριν τῆς υἰοθεσίας διὰ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος· καθότι και οἱ Κατηχούμενοι ναὶ μὲν λαμβάνουσιν αὐτόν διὰ τῆς Πίστεως, πλην δὲν γίνονται τέκνα Θεοῦ πρὶν τοῦ βαπτίσματος. Ὅθεν οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστὸν ἔχουν τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ γείνωσι τέ-

να Θεού, όταν προαιρεθούν να βαπτισθῶσι, και να διατηρήσωσι τὴν χάριν ταύτην κατὰ πάντα ἀμύλοντον μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς των.

« Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο κτλ. »

Ἐρ. Διὰ τί δὲν εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστής, καὶ ὁ λόγος ἄνθρωπος ἐγένετο, ἀλλὰ σὰρξ;

Ἀπ. Διὰ τὴν μὴ νομίση τις ἐσφαλμένως, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀνέλαβε μορφήν μόνην ἀνθρωπίνου σώματος κατὰ φαντασίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πιστωθῶσιν ἅπαντες, ὅτι αὐτὸς σὺν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, εἶχε συνηνωμένην ἀσυγχύτως καὶ τὴν θεϊκὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν, τὸ ὁποῖον ἀναιρεῖ τὰς κακοδοξίας ὄλων τῶν αἰρετικῶν τῶν λεγόντων ὅτι κατὰ φαντασίαν μόνην ἐσαρκώθη ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ· ἢ ὅτι ἐξ ἐναντίας, ἄνθρωπος μόνος ἐγένετο, Χριστὸς παρὰ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ Θεάνθρωπος.

« Καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, » κτλ.

Ἐρ. Τί ἐννοεῖ μὲ ταῦτο ὁ Εὐαγγελιστής;

Ἀπ. Τὰς δύο φύσεις τοῦ Θεοανθρώπου Ἰησοῦ τὰς ἀσυγχύτως συνηνωμένας· διότι ἄλλης φύσεως εἶναι τὸ σκῆνωμα· τούτοστιν ἡ ἀνθρωπότης, καὶ ἄλλης φύσεως ὁ σκηνώσας· τούτοστιν ἡ θεότης· θεότης λοιπὸν καὶ ἀνθρωπότης συνηνώθησαν ἐντελῶς καὶ ἀσυγχύτως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ μελονότι ἐφαίνετο εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπος, εἶχεν ὁμοίαν καὶ τὴν θεότητα αὐτοῦ ἐνεργούσαν παντοδυναμῶς.

« Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ. »

Ἐρ. Ποῦ εἶδον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ Λόγου οἱ Ἀπόστολοι ἰδίοις ὀφθαλμοῖς;

Ἀπ. Καὶ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Θαβωρίου, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις, ὅποτε θαυματουργεῖ μὲ παντοδυναμίαν θεϊκὴν.

« Δόξαν ὡς Μονογενοῦ παρὰ πατέρος. »

Ἐρ. Πῶς ἐννοεῖται ταῦτο;

Ἀπ. Ἰδομεν, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, τὴν δόξαν τοῦ Μονο-

γενοῦς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅχι ὡς ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ Προφῆται ἐν γλόφῳ καὶ σκιᾷ καὶ τύποις, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ καὶ ὀφθαλμοφανῶς, καθὼς ἤθελεν ἰδῆ τις αὐτοπτικῶς· μέγαν τινα βασιλέα ἐρχόμενον μετὰ πάσης τῆς δόξης αὐτοῦ.

Ἐρ. Πῶς ἐξηγεῖται τὸ πλήρης χάριτος;

Ἀπ. Κατὰ τὴν ἐξῆς ἐννοίαν· ὅτι δηλαδὴ οἱ βλέποντες αὐτὸν, καὶ ἀκούοντες τὴν οὐράνιον αὐτοῦ διδασκαλίαν, ἄμα πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, ἐγένοντο καὶ πλήρεις πολλῶν πνευματικῶν χαρίτων, μὲ τὰς ὁποίας ἐβραβεύετο ἡ σταθερὰ πρὸς τὸν Ἰησοῦν πίστις των.

Ἐρ. Διὰ τί εἶπε πλήρης ἀληθείας;

Ἀπ. Διότι ὅσα εἶπεν, ἐδίδαξε καὶ ἐπραξεν ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὅχι μόνον ἐπεκύρωσαν ἀπάσας τὰς περὶ αὐτοῦ προφητικὰς ῥήσεις ἀναντιρρήτους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον αὐτοαληθεῖαν ὑπάρχοντα, καὶ πηγὴν πάσης χάριτος καὶ δυνάμεως.

Ἐρ. Διὰ τί ὁ Εὐαγγελιστής συνεχῶς ἀναφέρει τὴν μαρτυρίαν τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου;

Ἀπ. Διότι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευον τὸν Ἰωάννην ὡς μέγαν προφήτην ἀπεσταλμένον παρὰ Θεοῦ· ὅθεν καὶ ἡ περὶ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρία του ἤθελεν εἶναι ὄλιω· ἀξιόπιστος καὶ ἀδίστακτος.

Ἐρ. Διὰ τί προσθέτει μετὰ τὴν μαρτυρίαν καὶ τὸ, « Κέκραγε λέγων »;

Ἀπ. Διὰ τὴν ἀποδείξην ὅτι ὁ Ἰωάννης μὲ μέγιστην παρρησίαν ἐφώαζε καὶ ἐμαρτύρει διὰ τὴν ἔλευσιν ἤδη καὶ Θεάνθρωπικὴν παρουσίαν τοῦ προσδοκωμένου Μεσσία, λέγων· « Οὗτος ἦν ὃν εἶπον ὑμῖν. »

Ἐρ. Πότε τὸ εἶπεν εἰς αὐτούς;

Ἀπ. Πρὶν βέβαια νὰ ἰδῆ τὸν Χριστὸν ὀφθαλμοφανῶς ἐμαρτύρει περὶ τῆς αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον προσωπικῆς ἤδη παρουσίας.

Ἐρ. Διὰ τί ἐμαρτύρει περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πάλιν καὶ τὸν ἔδωκε αὐτοψεί;

Ἀπ. Διὰ νὰ μὴ φανῇ ὁ μέγιστος οὗτος πάντων πῶν Προφητῶν φιλοπροσωπία χρώμενος πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ὅθεν λέγει ὅτι, οὗτος εἶναι ὁ προσδοκώμενος ἐκεῖνος περὶ τοῦ ὁποίου αἶς εἶπα πολλάκις, καὶ πρὶν νὰ τὸν ἴδω.

Ἐρ. Τί φανερώνει τὰ, ὁ ὅπια μου ἐρχόμενος;

Ἀπ. Φανερώνει τὸν χρόνον τῆς ἐνσάρκου γεννήσεως τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου Ἰησοῦ· διότι ἔξ μηνος ὕστερον ἀπὸ τὸν Πρόδρομον ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἐρ. Πῶς ἐννοεῖται τὸ, ἐμπροσθέν μου γέγονεν;

Ἀπ. Ὅτι δηλαδὴ προτιμώτερος, ἐνδοξότερος καὶ μεγαλύτερός μου εἶναι ἐκεῖνος ὁ παρ' ἐμοῦ μαρτυρηθείς, μ' ὅλον ὅτι ἐγεννήθη κατὰ σάρκα ὑστερώτερος ἐμοῦ.

Ἐρ. Πῶς ἐννοεῖται τὸ, ὅτι πρῶτος μου ἦν;

Ἀπ. Τοῦτο φανερώνει ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς μ' ὅλον ὅτι, κατὰ τὴν ἐνσάρκον οἰκονομίαν του εἶναι ἄλλοτε ὑστερότερος ἀπ' ἐμὲ τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην, εἶναι ὅμως ἀπ᾽ ἀπάντων προγενέστερός μου κατὰ τὴν αἰδίον, προκινῶνίον τε καὶ ἑκταζοῦν παρὰ τοῦ Πατρὸς γεννασίᾳ του.

Ἐρ. Ποίους ἐννοεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς μὲ τὸ, ἡμεῖς πάντες;

Ἀπ. Ἡ ῥῆσις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν Πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ Ἰωάννην, καὶ ὅχι εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν. Ὅθεν λέγει ὁ Πρόδρομος πάντες ἡμεῖς· τούτῳστιν ὅλοι ἡμεῖς οἱ Προφῆται καὶ κήρυκες τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ἐλάβομεν ἀπὸ τοῦ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν καὶ τὴν χάριν τοῦ προφητεῦν ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς εἶναι ἡ αὐτοσοφία, καὶ ὁ Παγκόσμιος λυτρωτής.

Ἐρ. Ποίαν χάριν ἐννοεῖ ἐδῶ λέγων, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος;

Ἀπ. Τὴν Νέαν Διαθήκην τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν ἀντὶ τῆς παλαιᾶς καὶ σκιώδους νομοθεσίας.

Ἐρ. Διὰ τί καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην τὴν ὠνόμασε χάριν;

Ἀπ. Διότι καὶ οἱ Ἑβραῖοι κατὰ χάριν ἐλέγοντο υἱοὶ Θεοῦ, καὶ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὸν νόμον ὡς χάριν οὐράνιον.

Ἐρ. Διὰ τί τὴν Καινὴν Διαθήκην τὴν ὠνόμασεν ὁ Εὐαγγελιστὴς χάριν καὶ ἀλήθειαν;

Ἀπ. Χάρις μὲν λέγεται, διότι μᾶς ἐχάρισεν ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἀφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ τὴν υἰοθεσίαν· ἀλήθεια δὲ, ἐπειδὴ ὅσα οἱ παλαιοὶ εἶδον τυπικῶς, καὶ εἶπον σκιώδως, δια αὐτὰ τὰ ἐκήρυξεν ἡ Νέα Γραφὴ σαφέστατα καὶ ἀληθέστατα.

Ἐρ. Διὰ τί ἐπὶ μὲν τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας εἶπε τὸ, ἐδόθη, ἐπὶ δὲ τῆς Νέας Διαθήκης τὸ, ἐγένετο;

Ἀπ. Διὰ νὰ ἀποδείξῃ σὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀνυπέροχτον διαφορὰν τῆς δευτέρας ἀπὸ τῆς πρώτης· ἐπειδὴ ἡ μὲν σκιώδης Παλαιὰ Διαθήκη ἐδόθη εἰς τοὺς Ἑβραίους· διὰ δούλου, ἤγουν τῷ Μωϋσέει. Ἡ δὲ Νέα τοῦ Εὐαγγελίου ἀλήθεια καὶ ἡ χάρις ἐγενεὶν ἀμέσως· δι' αὐτοῦ τοῦ δεσπότη τοῦ ἀπάντων καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅχι διὰ δούλου ὡς ἡ Παλαιὰ. Λοιπὸν, τὸ μὲν, ἐδόθη, φανερώνει τὸ δουλικὸν μέσον, τὸ δὲ ἐγένετο, τὴν δεσποτικὴν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου δωρεάν.

Ἠθικὸν τοῦ Χρυσοστόμου.

Βλέπετε ἀδελφοὶ ὅποσον μεγάλην χάριν καὶ ἀλήθειαν ἀπ᾽ ἀπ᾽ ἡμῶν ἀπὸ τὸν οὐράνιον δεσπότην καὶ ζωτήρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν; Σὺς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὴ γινώμεθα ἀμελέστεροι διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἐξ αἰτίας τῆς μεγίστης ταύτης Θεϊκῆς πρὸς ἡμᾶς δωρεᾶς· διότι ὅσον μεγαλῆτέραν τιμὴν παρὰ Θεοῦ ἠξιώθημεν, τόσον πλειότεραν ἀρετὴν χρειαζοῦμεν νὰ πράττωμεν. Ἐπειδὴ ὅστις ἤθελε λάβει μικρὰν παρὰ Θεοῦ εὐεργεσίαν, ἀν' ἤθελε δεῖξῃ καὶ μικρὰν δι' ἀρετῆς εὐγνωμοσύνην, εἶναι ἄξιός ὅχι τότες μεγάλης κατὰ

κρίσεως· ὅστις ὁμῶς ὑψωθείς παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν ἀνωτάτην κορυφὴν τῆς τιμῆς, ἤθελεν ἐπιδεικνύει ἐξ ἐναντίας ταπεινὰς πράξεις ἀρετῶν, ὁ τοιοῦτος θέλει γίνεαι βέβαια ἄξιος καὶ τῆς μεγίστης τιμωρίας· εἶθε λοιπὸν νὰ μὴ συμβῆ πώποτε τοιοῦτον τι εἰς σᾶς τοὺς χριστιανοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν· διότι εἴμεθα πέπεισμένοι ὅτι σεῖς ἔχετε ἀναπτερωμένας τὰς ψυχὰς σας πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅτι εἰσθε κεραισμένοι ἀπὸ τὰ κοσμικὰ, μολονότι εἰσθε εἰς τὸν κόσμον· καὶ τοιαύτην ὁμῶς ἔχοντες δι' ἑσᾶς πεποιθήσασθε, πάλιν δὲν παύομεν ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς παρακινῶμεν συνεχῶς εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἀγῶνα τῶν ἀρετῶν· διότι καὶ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἀγῶνας παρακινῶσιν ὅλοι οἱ θεαταὶ μὲ τὰς φωνὰς των, ὅχι πλέον τοὺς πέσοντας καὶ ἐξηπλωμένους κατὰ γῆς, ἀλλὰ τοὺς ἐνεργοῦντας ἀκόμη καὶ τρέχοντας ἐντὸς τοῦ σταδίου. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πάντα πράττοντες, σᾶς παρακινῶμεν, σᾶς ἐνεδίξομεν, σᾶς ἐπαινοῦμεν ποικιλοτρόπως, διὰ νὰ κατορθώσωμεν τὴν ψυχικὴν σας σωτηρίαν. Ὅθεν μὴ ταράτθεσθε διὰ τὰς συνεχεῖς παραινέσεις μου πρὸς διήρῳσιν τῆς ἠθικῆς διαγωγῆς σας· διότι ὅλοι ἡμεῖς ἀμαρτωλοὶ καὶ οἱ διδάσκοντες ὁμοῦ καὶ οἱ διδασκόμενοι, καὶ ὅλοι ἔχομεν χρεῖαν τῶν αὐτῶν ψυχασωτηρίων διδασκαλιῶν. Ὅλοι εἴμεθα πληγωμένοι ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, καὶ χροιαζόμεθα τὰς αὐτὰς εὐαγγελικὰς θεραπείας. Κοινὴ λοιπὸν πρόκειται ἡ θεραπεία εἰς ὅλους μας, καὶ κοινὰ τὰ θεραπευτικὰ μέσα. Ἡ ἐντελής ὁμῶς θεραπεία τῶν ψυχικῶν τραυμάτων μας μένει εἰς τὴν προαίρεσιν ἐκάστου τῶν Χριστιανῶν· διότι ὅστις θέλει νὰ μεταχειρισθῆ ἐπιωφελῶς τὸ λατρικὸν τοῦτο, ἀπολαμβάνει βέβαια καὶ τὴν τελείαν θεραπείαν τῶν ψυχικῶν του πληγῶν· ὅστις ὁμῶς δὲν ἐπιβάλλῃ τὸ λατρικὸν τοῦτο εἰς τὴν πληγὴν του, ὁ τοιοῦτος μεγαλάνει μᾶλλον καὶ ὑπεραυξάνει τὸ κακόν, καὶ κατα-

πῶς τέλος εἰς τὴν ἐσχάτην ψυχικὴν καταστροφὴν καὶ ἀπώλειαν. Ἄς μὴ πινῶμεν λοιπὸν ἰατροῦμενοι, ἀλλὰ μάλιστα νὰ ὑποφέρωμεν τὴν θεραπείαν μὲ μεγίστην χαρὰν μας, καὶ ἂν ἤϊετο μᾶς προξενῆ ἡ διδασκαλία πικροτάτου πόνου εἰς τὴν ψυχὴν. Διότι θέλει ἀποδείξει ὑστερον τὸν καρπὸν τῆς κάλλιστον καὶ γλυκύτατον. Ἄς ἐκτελῶμεν λοιπὸν ἔργω τε καὶ λόγῳ πᾶσαν ἀρετὴν, ὥστε νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰ τραύματα καὶ τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας ἐνεχάραξαν βαθύτατα εἰς τὴν ψυχὴν μας τὰ ὀδόντια τῆς ἀμαρτίας, καὶ νὰ ὑψωθῶμεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς θαλάμους, διὰ νὰ γίνωμεν ἄξιοι τῆς τοῦ Χριστοῦ θεωρίας, καὶ συνεισχωθῶμεν εἰς τὴν οὐράνιον κληρονομίαν τὴν προητοιμασμένην εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· οὐ ἢ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν. Ἀμήν.

Δ Ι Α Σ Λ Φ Η Σ Ε Ι Σ.

Πόσους ἄλλους ἐνταῦθα οὐκ ἐπαριθμήσομεν πατέρας περὶ τοῦτου σαφέστατα λέγοντας, ὅτι αἱ παραδόσεις εἶναι ἄγραφοι λόγοι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι πᾶσα ἐκ παραδόσεως ἡ ἐκκλησία φυλάττει μυστήρια ἄχρι τοῦ νῦν διατηρούμενα ἀπαρυσάλευτα καὶ ἀπαρამείωτα; ἔχομεν τὸν θεῖον Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρεῖα (στρωματῆ ἁ, ξ, ε) τὸν Σωκράτην (ἐκκλησι. ἱστορία βιβλ. γ'. κεφ. ζ'.) τὸν αὐτὸν βιβλ. ε. κεφ. ς.) τὸν ὁμολογιτὴν Μάξιμον, (ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκίδ. Συνόδου) τὸν αὐτὸν ἐκθέσει τῆς ἁθῆς ὁμολογίας) καὶ πολλοὺς ἄλλους, καὶ τὸν θεῖον δὲ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν περὶ τῶν ἐν πίστει κοιμηθέντων, λέγοντα κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· « Οἱ δὲ γε » μῦσαι καὶ αὐτόπται τοῦ λόγου οἱ τὸν τοῦ κόσμου γύρον ζω- » γρήσαντες μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ Ἀπόστολοι, ἐπὶ τῶν φρι- » κτῶν καὶ ἀχράντων μυστηρίων, μνήμην ποιῆσθαι τῶν πιστῶν

» κοιμηθέντων ἐθέσπισαν· Καὶ κατωτέρω. « Πάντα γὰρ αἱ θεη-
 » γόροι Ἀπόστολοι, καὶ πνευματοφόροι πατέρες ἐν κατοχῇ τοῦ
 » θεοῦ κατὰ τὸ θεμιτὸν γεγονότες, καὶ τῆς ἐκστατικῆς τούτου
 » δυνάμεως ποσῶς μεταληφότες, ἐν ἑαίῳ στόματι θεοφιλῶς
 » ἐθέσπισαν, καὶ λειτουργίας, καὶ εὐχὰς, καὶ ψαλμωδίας
 » ἐτησίους τε μνήμας τῶν προλαβόντων· ἅτινα μέχρι τοῦ
 » νῦν, Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου τῆ χάριτι, ἐπαύξουσι καὶ προ-
 » στίθενται ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν καὶ βορρᾶ
 » καὶ νότου, εἰς δόξαν καὶ αἶνον τοῦ Κυρίου καὶ Βασιλείας
 » τῶν βασιλευόντων Θεοῦ.

Ἀλλὰ δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ὁ ἅγιος ἐδῆρ' δὲν φέρει μνη-
 μὴν περὶ τῶν παραδόσεων· μάλιστα! διότι, ἐταν ἀκούῃς
 ὅτι οἱ θεηγόροι ἐνομοθέτησαν, μὴ ἐννοῆς κανὼν ἄλλο, εἰμὴ
 ὅτι οἱ ἱεροὶ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολοι θεσπίσαντες τινα, πα-
 ρέδωκαν ἀγράφως εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸν
 τρόπον τοῦτον πάντοτε, ἕως οὗ κατέφθασαν καὶ εἰς τοὺς αὐ-
 τὰ γράψαντας, καθὼς ὁ ἴδιος Δαμασκηνὸς βεβαίως γράφων
 περὶ τοῦ κατὰ Ἀνατολᾶς προσεύχεσθαι· « ἀγράφως ἢ παρά-
 » δοσις αὐτῆ τῶν Ἀποστόλων· πολλὰ γὰρ ἀγράφως ἡμῶν
 » παρέδωκαν. » Βλέπομεν λοιπὸν συμφωνίαν πατέρων; Ἀκούο-
 μεν μελωδίαν ἐναρμόνιον, καὶ ὑπερβαίνουσαν πάντα νοῦν
 ἀνθρώπινον; ποῖος ἄρα ἀπὸ τοὺς νουεχεῖς ἤθελε τολμήσει
 ποτὲ ν' ἀπιστήσῃ εἰς τόσους πατέρας καὶ ἁγίους, οἱ ὅποιοι
 ὅλοι ὡς ἐκ μιᾶς φωνῆς ὠρίλησαν σύμφωνως, ὅτι αἱ παρα-
 δόσεις εἶναι ἐκδεδομένα ἀπὸ τοὺς αὐτότητας καὶ ὑπῆρέτας
 τοῦ θεοῦ λόγου; κανεὶς βεβαίως, εἰμὴ ἔσσι θέλουσι νὰ ἦναι
 υἱοὶ τῆς ἀπωλείας· τούτων οὕτως ἐχόντων θέλομεν ἀποδείξει
 εἰς ἄλλον ἀριθμὸν αὐτὸ τὸ ἴδιον καὶ ἀπὸ τῆς συμφωνίας τῶν
 ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Παράγραμμα τοῦ 14 ἀριθμοῦ.

Σιλ. 64. σιγ. 29. τόποι, ἀπῆλυθη, τόποι.